

ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

*За матеріалами наукової доповіді на засіданні Президії НАПН України,
21 грудня 2023 р.*

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5235>

СОРОЧАН

Тамара Михайлівна

*доктор педагогічних наук,
професор, директор
Центрального інституту
післядипломної освіти
Державного закладу вищої
освіти «Університет
менеджменту освіти»
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна*

Анотація. *Стаття віддзеркалює проміжні результати дослідження щодо професійного розвитку педагогів в умовах відкритої освіти. Запити суспільства і держави, особистісні освітні потреби щодо трансформації як швидкої якісної зміни показників професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників є визначальними чинниками актуальності наукового пошуку. Трансформаційне навчання на основі цифрових технологій у системі підвищення кваліфікації має забезпечити відповідність компетентностей споживачів освітніх послуг вимогам сучасного ринку праці. Представлено управлінські аспекти, що розкривають особливості взаємодії команди науковців на основі консолідованого лідерства. Охарактеризовано етапи дослідження, що виокремлені як наукові та соціально зумовлені періоди. Детально висвітлені проміжні теоретичні і практичні результати, представлено досвід упровадження та апробації. Особлива увага присвячена створенню освітнього середовища Українського відкритого університету післядипломної освіти. Унікальною новизною дослідження є створення віртуальних кафедр для освітньої та наукової комунікації педагогів. Представлено систему забезпечення якості освіти у віртуальному університеті, розкрито можливості для вибору споживачами освітніх послуг змісту і форм професійного розвитку. Зазначено перспективи подальшого наукового пошуку. Стаття подається за матеріалами доповіді на засіданні Президії Національної академії педагогічних наук України.*

Ключові слова: *професійний розвиток педагогів; трансформація професійного розвитку педагогів; післядипломна освіта; відкритий університет; віртуальна кафедра; освітнє середовище; управління науковим дослідженням; консолідоване лідерство.*

Актуальність проблеми зумовлюється запитом суспільства і держави, особистісними освітніми потребами щодо трансформації як швидкої якісної зміни показників професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників. Трансформаційне навчання на основі цифрових технологій у системі підвищення кваліфікації має забезпечити відповідність компетентностей споживачів освітніх послуг вимогам сучасного ринку праці.

Таким чином, була обрана зазначена тема, у межах якої здійснюється теоретичне обґрунтування і розроблення цифрової екосистеми «Український відкритий університет післядипломної освіти».

ти» (УВУПО), відповідний методичний супровід і нормативно-правове забезпечення, що створює передумови для безперервності, доступності, варіативності, можливості вибору змісту і форм професійного розвитку педагогів.

Мета статті — висвітлити проміжні результати наукового дослідження проблеми трансформації професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти.

Завдання статті передбачають висвітлення особливостей управління науковою роботою в ході виконання дослідження, визначення етапів, новизни і результатів дослідження.

Засадничі положення методології сучасної освіти, що обґрунтовані у науковому доробку В.Г. Кременя і досліджуються вченими НАПН України, орієнтують на розвиток особистостей, фахівців, здатних жити і ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах інноваційного типу розвитку суспільства, визначальною ознакою якого є цифровізація (Кремень, 2023).

Цей стратегічний пріоритет зумовив напрям наукового пошуку колективу Центрального інституту післядипломної освіти (ЦІПО) державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України (ДЗВО УМО) — розроблення інноваційної освітньої системи, здатної забезпечити в післядипломній освіті індивідуальну траєкторію професійного розвитку педагогів, доступність для них якісної, конкурентоспроможної освіти, що забезпечує трансформацію професійного розвитку відповідно до швидко змінюваних вимог сучасного ринку праці.

Організація дослідницької діяльності. Тема дослідження має комплексний характер і досліджується спільно всіма кафедрами інституту як структурного підрозділу ДЗВО УМО НАПН України.

При цьому в ході виконання завдань дослідження і технічного завдання здійснюється колегіальне управління на засадах консолідованого лідерства, за умов якого досягається синергетичний ефект поєднання високого рівня компетентності наукових керівників, відповідальних виконавців, виконавців з усіх кафедр та інституту в цілому.

Склад виконавців теми наукового дослідження: науково-педагогічних працівників — 52, із них 17 докторів наук, професорів, 26 кандидатів наук, доцентів, 9 старших викладачів без наукового ступеня, 55 аспірантів, здобувачів PhD.

Етапи дослідження, крім традиційно прийнятих, визначено на основі соціального контексту. Фактично розроблення освітньої цифрової екосистеми Українського відкритого університету післядипломної освіти проводилося, починаючи з 2019 р., і на час підведення проміжних підсумків складається з трьох етапів.

Перший етап — підготовчий (2019 р. — березень 2020 р.). У цей період проаналізовано джерела і практичний досвід щодо відкритої освіти та відкритих університетів, обґрунтовано концептуальні підходи до структури, інструментарію, організації освітнього процесу у відкритому університеті з урахуванням особливостей освіти дорослих, розроблено і апробовано автентичну платформу Adult Learning.

Другий етап — масове запровадження дистанційного навчання (березень 2020 р. — лютий 2022 р.), що пов'язано з пандемією COVID-19. Він характеризується використанням доробку науково-педагогічних і педагогічних працівників ЦІПО у сфері дистанційного навчання для організації підвищення кваліфікації педагогів в системі формальної і неформальної післядипломної освіти. У цей період значно розширився запит на м'які навички для професійного розвитку, зокрема, щодо організації дистанційного навчання.

Третій етап — забезпечення трансформації професійного розвитку педагогів в УВУПО в часи війни (лютий 2022 р. — по теперішній час). Цей етап бере відлік від дати неспровокованої агресії російської федерації проти України і широкомасштабного вторгнення агресора на територію нашої суверенної держави. Особливість цього етапу — затребуваність освітніх технологій, які дозволяють педагогам швидко переорієнтувати власну професійну діяльність на роботу в умовах кризи, воєнної і техногенної небезпеки. На перший план виходить запит щодо соціально-психологічної допомоги і професійно-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу (Кириченко та ін., 2021а).

Відповідно до мети, завдань і технічного завдання дослідження отримано такі основні **проміжні результати**.

Розроблено цифрову екосистему «Український відкритий університет післядипломної освіти», до якої входять:

- сайт «Український відкритий університет післядипломної освіти» (Диплом I ступеня «За кращу наукову розробку» — М.О. Кириченко, Т.М. Сорочан, Л.А. Карташова);

- освітнє середовище, створене з урахуванням особливостей освіти дорослих на основі автентичної платформи Adult Learning (М.О. Кириченко, В.В. Олійник, Т.М. Сорочан, С.В. Ларін);

- шість віртуальних кафедр для наукової і методичної комунікації, навчально-методичного супроводу освітнього процесу та забезпечення якості освіти (Т.М. Сорочан, Л.А. Карташова, О.І. Бондарчук, Л.М. Сергеева, З.В. Рябова, О.В. Просіна, С.В. Антощук, С.В. Бахмат — за згодою);

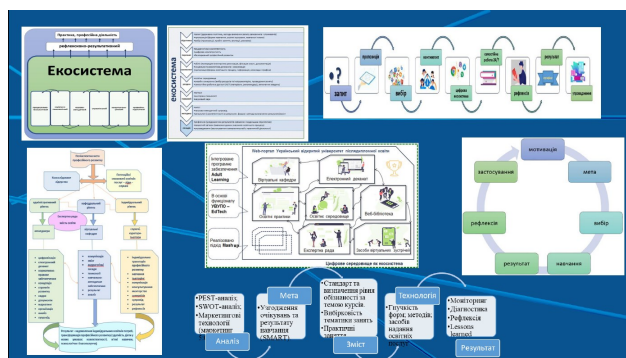
- сховище для електронного документозбереження;

- експірієнс-хаб освітніх інновацій;
- експертна рада;
- довідкові матеріали для викладачів і слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Особливу увагу в ході дослідження приділено створенню і діяльності віртуальних кафедр, оскільки саме вони є основою університетського життя, зокрема, і відкритого, цифрового університету. Віртуальні кафедри забезпечують розроблення змісту, гарантування якості освіти у різних форматах професійного розвитку споживачів освітніх послуг, створення освітніх програм, методик і технологій спеціально для дистанційного навчання, уможливають комунікацію, спільну наукову, методичну, дослідницьку діяльність педагогів, які працюють в різних закладах, установах освіти, громадських організаціях і прагнуть об'єднатися для вирішення проблем трансформації професійного розвитку освітян (Сорочан, 2021). Членами віртуальних кафедр є 27 працівників ЦІПО, 37 працівників інших закладів і установ освіти, громадських організацій, серед яких 19 докторів наук, професорів, 36 кандидатів наук, доцентів, 9 педагогів-практиків.

Цифрова екосистема «Український відкритий університет післядипломної освіти», як інноваційний практичний доробок, створила нову освітню реальність, зорієнтовану на трансформацію про-

фесійного розвитку освітян, що дало змогу нарощувати освітні здобутки в період кризи, війни, дії техногенних чинників небезпеки, при цьому забезпечувати умови підтримки психологічного благополуччя учасників освітнього процесу. Навколо цього концентру були зосереджені розроблення та апробація теоретико-методологічних засад, моделей, технологій, методичного, організаційного, нормативно-правового супроводу трансформації професійного розвитку педагогів.

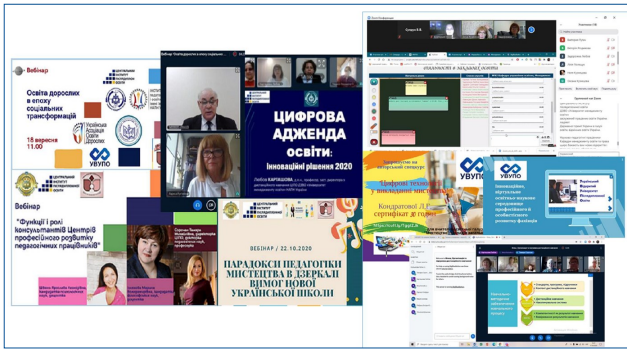

На даному етапі дослідження досягнуті наступні результати:

- обґрунтовано концепцію, теоретико-методологічні основи трансформації професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників та функціонування відкритого університету післядипломної освіти, сформульовано й визначено основні поняття за темою дослідження;

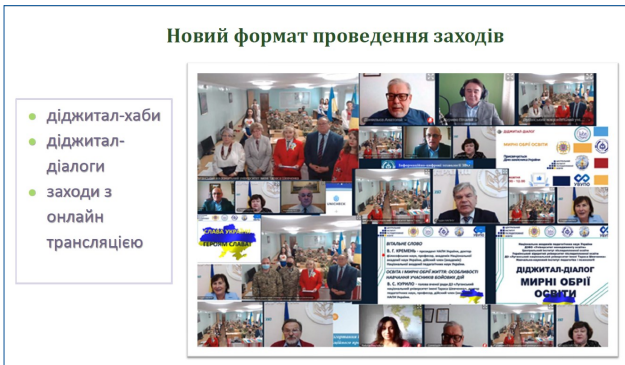
- розроблено і апробовано моделі, впровадження яких забезпечує трансформацію професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників у відкритому університеті післядипломної освіти (модель відкритої цифрової екосистеми УВУПО у шести проєкціях із характеристикою її властивостей, адаптивна модель професійного розвитку керівних кадрів освіти; п'ять моделей професійного розвитку фахівців у закладах професійно-технічної освіти; кластерна модель професійного розвитку педагогів на основі інновацій);

- визначено теоретичні основи і методику практичного застосування технологій трансформації професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників у відкритому університеті післядипломної освіти: EdTech (Л.А. Карташова, Т.М. Сорочан), експірієнс-технології (Т.М. Сорочан, Л.А. Карташова, О.І. Бондарчук, Л.М. Оліфіра), освітнього наукового парку (Т.М. Сорочан), когнітивної взаємодії викладача-тьютора та слухача на основі креолізованих на-

вчальних текстів (М.І. Скрипник, Т.С. Кравчинська, Н.П. Волинець);

- апробовано інноваційні формати проведення масових заходів наукового, науково-методичного, методичного спрямування для забезпечення трансформації професійного розвитку педагогів;

- затверджено вченою радою університету 10 документів щодо функціонування УВУПО, 6 документів знаходяться на доопрацюванні (Картасова & Сорочан, 2021; Кириченко та ін., 2021b).

За результатами дослідження *опубліковано* 612 робіт. Затребуваність публікацій в Електронній бібліотеці НАПН України визначається кількістю завантажень розміщених джерел. Наразі розміщено 493 роботи, кількість завантажень становить понад 54,6 тис. Найбільш затребуваними є публікації В.О. Купрієвич (понад 10 тис. завантажень), О.В. Просіної, М.І. Скрипник,

Я.Л. Швень, збірник матеріалів «STEM-школа 2021» (понад 5 тис. завантажень).

Результати дослідження впроваджуються в освітній процес ЦіПО і УВУПО, що забезпечує якість освіти в системі формальної і неформальної післядипломної освіти. З метою професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників розроблено і запроваджено:

- освітньо-професійних програм — 67
- навчальних планів — 98
- навчально-тематичних планів — 109
- робочих навчальних програм — 478
- програм ПК для УВУПО — 37

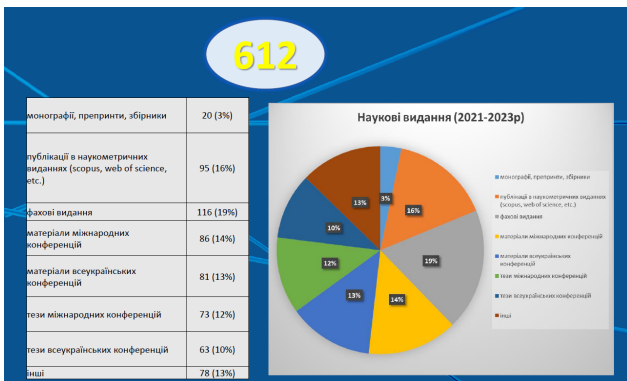
На платформі Adult Learning для забезпечення освітнього процесу у формальній післядипломній освіті створено 92 електронні кабінети для викладачів, у яких розміщено 608 матеріалів, для неформальної освіти в УВУПО — 55 кабінетів, в Е-бібліотеці освітнього середовища розміщено 240 одиниць навчальних матеріалів.

Результати дослідження упроваджуються на **69 об'єктах** на основі договорів і партнерства.

Апробація відбувається в ході масових заходів наукового, науково-методичного, методичного спрямування, що організовані і проведені кафедрами ЦіПО, віртуальними кафедрами УВУПО. За звітний період проведено 307 таких заходів, у яких узяли участь понад 13 тис. педагогів лише у поточному році. Серед них волонтерські освітні акції, форуми, конференції, вебіари, діджитал-діалоги, STEM-школа, круглі столи, педагогічні читання, виставки тощо.

За результатами наукового дослідження отримано 7 авторських свідоцтв (Т.М. Сорочан, З.В. Рябова, Н.В. Любченко, Л.М. Сергеева).

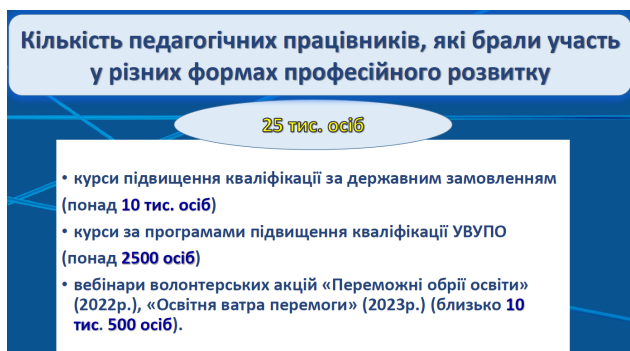
Констатуємо, що в ході дослідження забезпечено трансформацію професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників у системі формальної і неформальної післядипломної освіти під час пандемії і війни. По суті ЦіПО і УВУПО набули ознак цифрових двійників. Створено спільну систему забезпечення їх функціону-

вання і взаємодоповнення для реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку здобувачів освіти — слухачів курсів підвищення кваліфікації. Так, поєднані цифрові ресурси, управління, документоведення, організація освітнього процесу, діяльність реальних і віртуальних кафедр, проведення заходів. Споживачі, замовники освітніх послуг і стейкхолдери мають змогу обрати терміни, форми, зміст професійного розвитку, працювати індивідуально в освітньому середовищі 24/7, поєднуючи формальну і неформальну післядипломну освіту, що забезпечується відкритим університетом післядипломної освіти як результатом дослідження.

За період виконання дослідження на трансформацію професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників із застосуванням моделей і технологій відкритого університету післядипломної освіти були спрямовані такі форми організації навчання:

- курси підвищення кваліфікації за державним замовленням (12 тис. осіб);
- курси підвищення кваліфікації за кошти фізичних і юридичних осіб (понад 1,5 тис. осіб);
- курси за програмами підвищення кваліфікації відкритого університету (понад 2,5 тис. осіб),
- вебінари волонтерських акцій «Переможні обрії освіти» (2022 р.), «Освітня ватра перемоги» (2023 р.) (усього близько 10,5 тис. осіб).

Отже, загальна кількість педагогічних і науково-педагогічних працівників, які взяли участь у навчанні за різними моделями, становить понад 26,5 тис. осіб з усіх регіонів України та м. Києва. Особливу увагу було приділено індивідуальній траєкторії професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників із переміщених закладів освіти та деокупованих територій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Наступні етапи дослідження будуть присвячені узагальненню і вдосконаленню теорії і практики трансформації професійного розвитку

педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти, відповідних освітніх і цифрових технологій, апробації і впровадженню результатів дослідження для підвищення якості освітнього процесу, нормативно-правового і методичного забезпечення. Особлива увага буде приділена публікаціям у наукометричних виданнях, розміщенню публікацій у Е-бібліотеці НАПН України.

Український відкритий університет післядипломної освіти як інноваційна освітня система може використовуватися на всеукраїнському рівні для навчання демобілізованих військових, переміщених осіб, які втратили роботу, для опанування ними нової професії, їх соціальної адаптації і психологічної підтримки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Карташова, Л., & Сорочан, Т. (2021) Цифрове навчальне середовище наступного покоління: як буде виглядати екосистема навчання після ери LMS. *Інформаційні технології в професійній діяльності: Матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Рівне: РВВ РДГУ, 19-22.
- Кириченко, М. О., Карташова, Л. А., & Сорочан, Т. М. (2021a). Відкритий університет як інноваційне освітньо-цифрове середовище професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівних кадрів освіти (з досвіду українського відкритого університету післядипломної освіти). У В.П. Сергієнко, ред., *Науково-методичні засади модернізації системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в інформаційному суспільстві* (с. 307-331). Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. <https://lib.iitta.gov.ua/732093/>
- Кириченко, М.О., Сорочан, Т.М., Карташова, Л.А., & Оліфіра, Л.М. (2021b). Професійний розвиток педагогів у системі формальної й неформальної післядипломної освіти в період карантинних обмежень *Вісник післядипломної освіти*. 18(47). Серія «Педагогічні науки», 46-60 [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-18\(47\)](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-18(47))
- Кремень, В.Г. (Ред.). (2023). *Звіт про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2022 р.* Київ: НАПН України. <https://doi.org/10.37472/zvit2022>
- Сорочан, Т. (2021). Управління якістю освітніх послуг у відкритому університеті *Proceedings of the XXV International Scientific and Practical Conference Social and Economic Aspects of Education in Modern Society January 25, 2021, Warsaw, Poland*. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_conf/25012021/7356

ON THE STUDY OF THE PROBLEM OF TRANSFORMATION OF THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT
OF PEDAGOGICAL AND RESEARCH-PEDAGOGICAL PERSONNEL IN THE CONDITIONS OF AN OPEN
UNIVERSITY OF POSTGRADUATE EDUCATION

*According to the results of the scientific report at the meeting of the Presidium of the National Academy
of Educational Sciences of Ukraine on December 21, 2023*

Tamara Sorochan

*DSc in Pedagogy, Professor, Director of Central institute of postgraduate education State Higher
Education Institution "University of Educational Management" of the National Academy of
Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract. *The article reflects the intermediate results of the study on the professional development of teachers in the conditions of open education. Requests of society and the state, personal educational needs regarding transformation as a rapid qualitative change in indicators of professional development of pedagogical and scientific-pedagogical personnel are determining factors of the relevance of scientific research. Transformational training based on digital technologies in the professional development system should ensure that the competences of consumers of educational services meet the requirements of the modern labor market. The article presents managerial aspects that reveal the peculiarities of interaction of a team of scientists on the basis of consolidated leadership. The research stages are characterized, which are distinguished as scientific and socially determined periods. The intermediate theoretical and practical results are covered in detail, the experience of implementation and testing is presented. Special attention is devoted to the creation of the educational environment of the Ukrainian Open University of Postgraduate Education. The unique novelty of the research is the creation of virtual departments for educational and scientific communication of teachers. The system of ensuring the quality of education in the virtual university is presented, the possibilities for choosing the content and forms of professional development by consumers of educational services are revealed. Prospects for further scientific research are indicated. The article is submitted based on the materials of the report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.*

Keywords: *professional development of teachers; transformation of professional development of teachers; postgraduate education; open university; virtual department; educational environment; management of scientific research; consolidated leadership.*

Дата публікації: 30 грудня 2023 р.